

Bevezetés

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2014 óta évente, a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Stt.) hatálybalépését követően azzal összhangban készít összefoglaló elemzést az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program (OSAP) teljesüléséről. A tájékoztató jelentősége, hogy nemcsak a KSH statisztikai tevékenységének főbb adatait tartalmazza, hanem a Hivatalos Statisztikai Szolgálat (HSSz) egészének statisztikai feladatellátásáról is számot ad. Az elemzést a KSH a Nemzeti Statisztikai Koordinációs Testület (NSKT), valamint az Országos Statisztikai Tanács (OST) egyetértésével teszi közzé.

Az elemzés forrása a KSH nyilvántartása az OSAP tartalmáról, továbbá az adatfelvételek¹ felelősei által kitöltött értékelő kérdőívek, illetve az egyéb, rendelkezésre álló nyilvántartások. A kérdőívek a 2018-ban végrehajtott, végrehajtani tervezett adatfelvételeket vizsgálják, kivéve azon adatfelvételek esetében, ahol az adatok – azok határidejére tekintettel – a kérdőívek kitöltéskor még nem érkeztek be. Ezekben az esetekben az elemzés adatai a 2017-ben végrehajtott felvételekre vonatkozó adatokat tükrözik (33 esetben).

Összességében megállapítható, hogy a 2018-as vonatkozási évre szóló OSAP a terveknek megfelelően valósult meg. Ki kell emelni, hogy az OSAP a Stt-ben foglaltak alapján, valamint az annak végrehajtását szolgáló 184/2017. (VII. 5.) Korm. rendelet hatálybalépésével 2018 végére lényeges átalakuláson ment át, tartalma a statisztikai adatfelvételeknek az új jogszabályon alapuló, egységes kezelése révén jelentősen bővült.

Az új szemléletű OSAP egységes eszként nyilvántartja a hivatalos statisztika összes adatfelvételét, egységes struktúrában, és egységes, a Központi Statisztikai Hivatal által kialakított metaadat-nyilvántartási és dokumentálási rend szerint.

A kormányrendeleti tartalom szűkítése megvalósult azáltal, hogy az Stt. 28.§ szerint általános felhatalmazás kihirdetése történt meg törvényi szinten az adminisztratív adatforrások statisztikai célú felhasználásának lehetővé tételére. Az adminisztratív adatátvételek esetében egyáltalán nincs szükség kormányrendeleti elrendelésre, sőt az Stt. alapján a kormánynak csak közvetlen adatgyűjtések elrendelésére van felhatalmazása (illetve az OSAP-ra vonatkozó kormányrendelet személyi hatálya alá tartozó szervezetekről, személyektől történő egyéb adatátvétellek), így a kormányrendeletben nem szerepelhet adminisztratív, csak a 29. §-ba tartozó, jelzettek szerinti egyéb adatátvétel. Az OSAP kormányrendeleti szabályozást igénylő részének felülvizsgálata alapján csak azok az adatátvételek maradtak a rendeletben, amelyeket az Stt. 29. § alapján kell elrendelni, míg az adminisztratív adatforrásokat felhasználó adatátvételeket az Stt. általános felhatalmazása alapján kell az OSAP-ba felvenni, és az adminisztratív adatforrást kezelő szervezetekkel az adatszolgáltatások teljesítését célzó együttműködési megállapodásokkal kell szabályozni.

Ezeket a változásokat a 2018-as OSAP-ról szóló elemzés tartalmazza először, mivel azok a 2018-as tárgyévet érintően jelentkeztek.

¹ Statisztikai adatfelvétel: egy adott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek gyűjtése egy társadalmi, gazdasági vagy környezeti jelenség statisztikai megfigyelése céljából, különböző adatforrások felhasználásával. Ezen belül adatgyűjtés a statisztikai adatfelvétel által meghatározott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek összegyűjtése a kiválasztott adatszolgáltatók megkérdezésével vagy közvetlen megfigyeléssel; adatátvétel a statisztikai adatfelvétel által meghatározott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek meghatározásához más szervezet által nyilvántartott vagy összegyűjtött adatok átvétele, felhasználása.

Az adatgyűjtések és adatátvételek alakulása

2018-ra az OSAP lényegesen átalakult A kormányrendeleti részben 265 adatfelvétel maradt, megközelítőleg 30%-kal kevesebb az előző évhez képest. A 2018. vonatkozó évre az OSAP kormányrendeletben szabályozott 265 adatfelvételtől 142 a KSH fejezetében szerepelt, míg 2017-ban a 367 adatfelvételtől 209-et hajtott végre a KSH (a felvételek közel 60%-át 2017-ben, 54%-át 2018-ban).

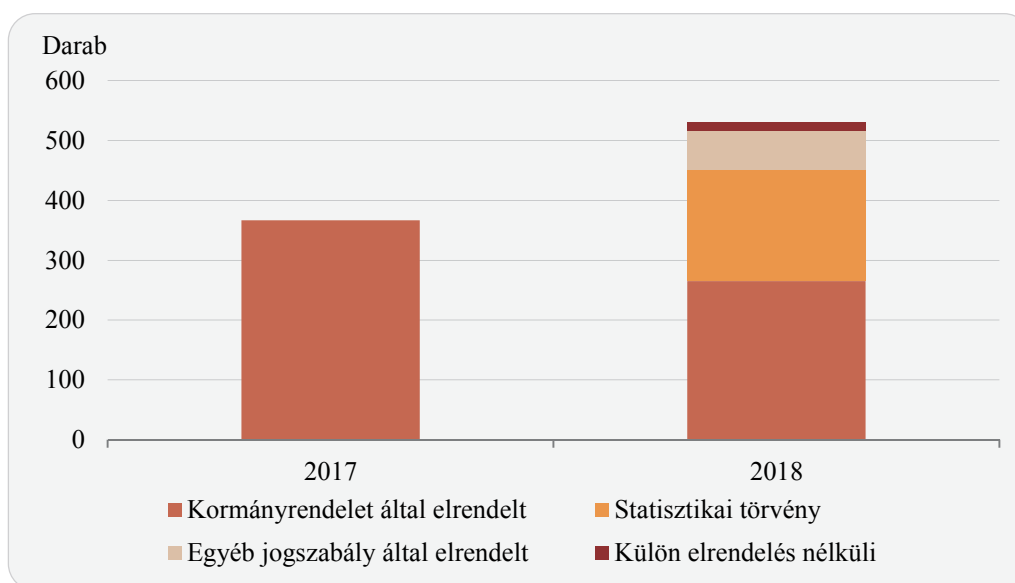
1. tábla A kormányrendeletben elrendelt adatfelvételek száma a végrehajtó szerint

Adatfelvétel végrehajtója	2016	2017	2018
KSH	214	209	142
A HSSz KSH-n kívüli tagjai	160	158	123
Összesen	374	367	265

Az adatgyűjtések és adatátvételek aránya is jelentős változáson ment át a HSSz-ben. Az adatátvételek száma 2018-ban 95 darabról 10-re, az adatgyűjtéseké pedig 272-ről 255-ra csökkent a kormányrendeletben. A drasztikus változásoknak az oka az előbbieken említett új Stt., amely magával hozta azt a törekvést, hogy a kormányrendelet ne tartalmazzon adminisztratív adatátvételeket. Így számos esetben a korábban adatgyűjtésnek tekintett adatfelvételek – jellegükre tekintettel – átminősítésre kerültek adatátvétellé, és elrendelésük közvetlenül a Stt által történt.

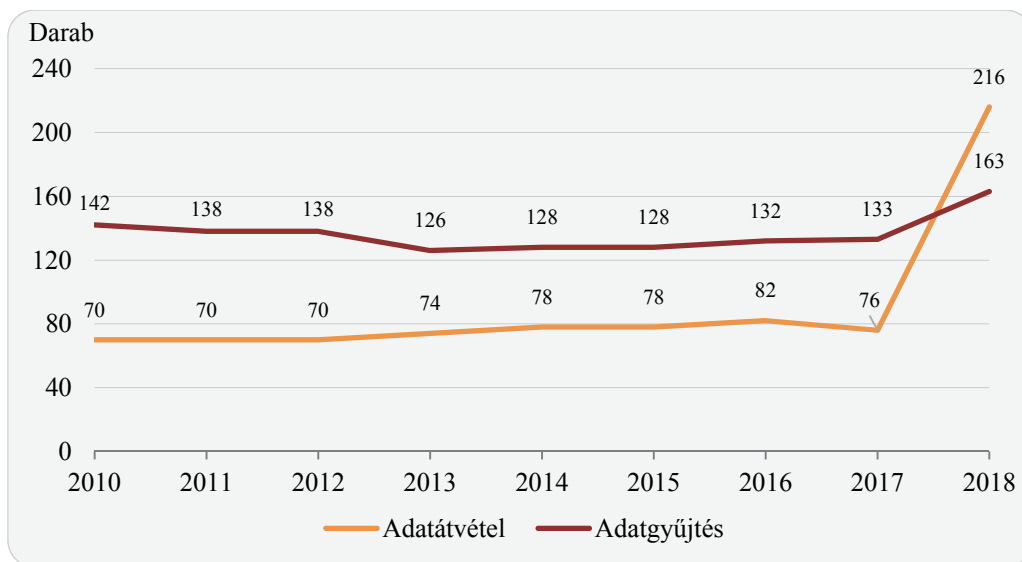
Jelen elemzés tárgya ugyanakkor nem csak a kormányrendeleti tartalom, hanem az Stt. (és egyéb jogszabályok) által elrendelt adatfelvételek is. 2018-ban 531 adatfelvétel végrehajtását rendelte el az OSAP, ebből 285 adatgyűjtés és 246 adatátvétel volt.

1. ábra Az OSAP tartalma az előző évihez képest, 2018

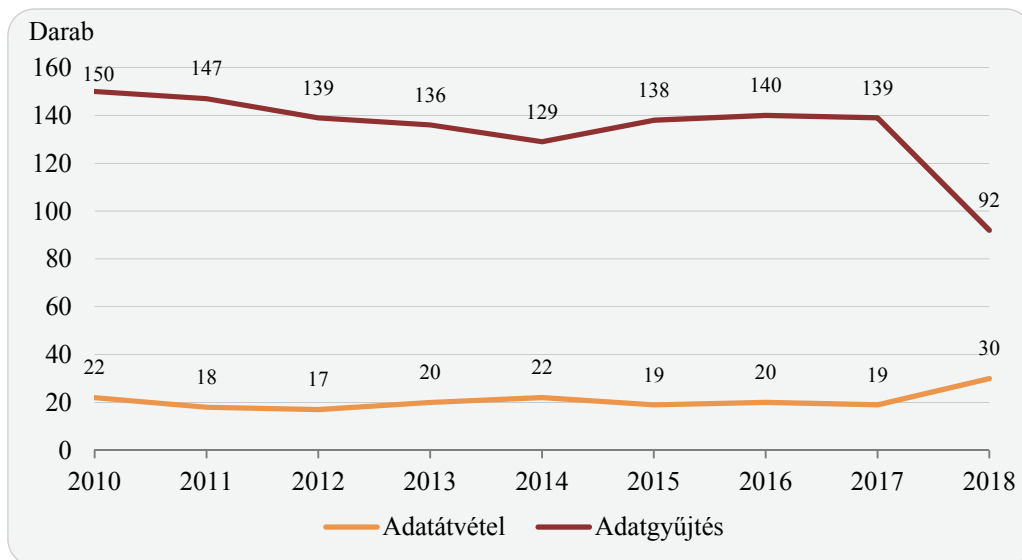

A 2 és a 3. ábrán összesítve látható az elmúlt 9 év adatgyűjtéseinek és adatátvételeinek az alakulása a KSH-ra és a KSH-n kívüli HSSz-tagokra külön, szemlélítve a 2018. évi változásait az előző évekhez képest.

2. ábra A KSH adatfelvételeinek alakulása

3. ábra A HSSz KSH-n kívüli tagjai adatfelvételeinek alakulása

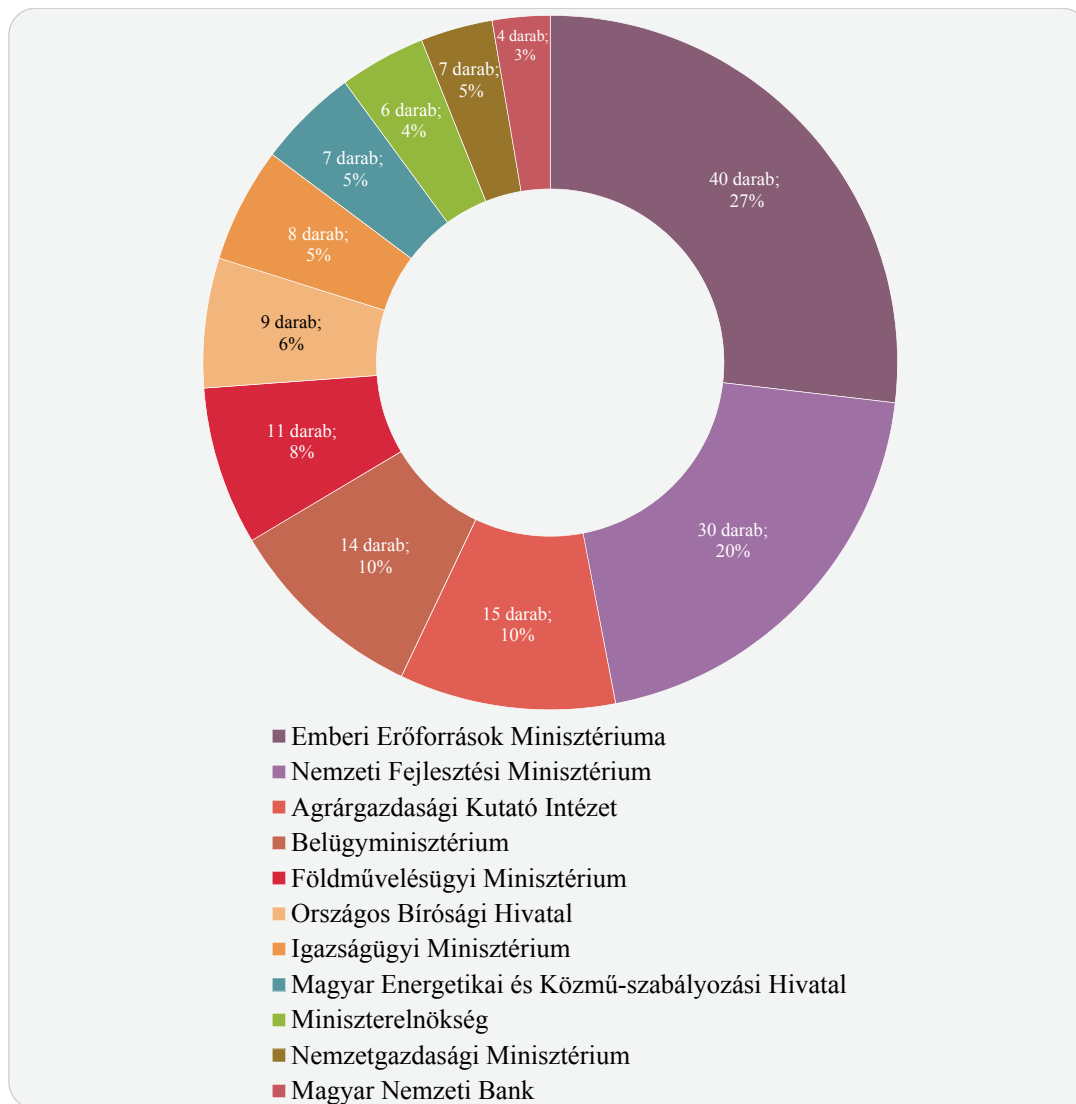

A HSSz KSH-n kívüli tagjai esetében hasonló okokra vezethető vissza a változás. Voltak olyan adatátvételek, amelyek korábban – tévesen – adatgyűjtésként voltak nyilvántartva. Ezek megfelelő átminősítése okozta az adatátvételek számában bekövetkezett jelentős változást.

A 2017. évi OSAP előkészítésekor már elkezdődött az – akkor még el nem fogadott – új Stt-nek megfelelően a kormányrendeleti tartalom tisztítása, ami az adatgyűjtések esetében továbbra is a kormányrendelet, míg az adatátvételek jogalapjaként a kormányrendelet helyett a statisztikai törvény alkalmazásával járt.

A Stt-ben adott felhatalmazás és a Nemzeti Statisztika Gyakorlati Kódexében szereplő elvek alapján a HSSz tagjai körében lefolytatott akkreditációs eljárások és az azokkal együtt járó, a HSSz tagjai által végrehajtott felülvizsgálat eredményei ugyanakkor jelen elemzésben még nem érzékelhetőek, azok jellemzően csak 2018-ban indultak el, és a legnagyobb mértékben a 2019. évi tervezést érintik.

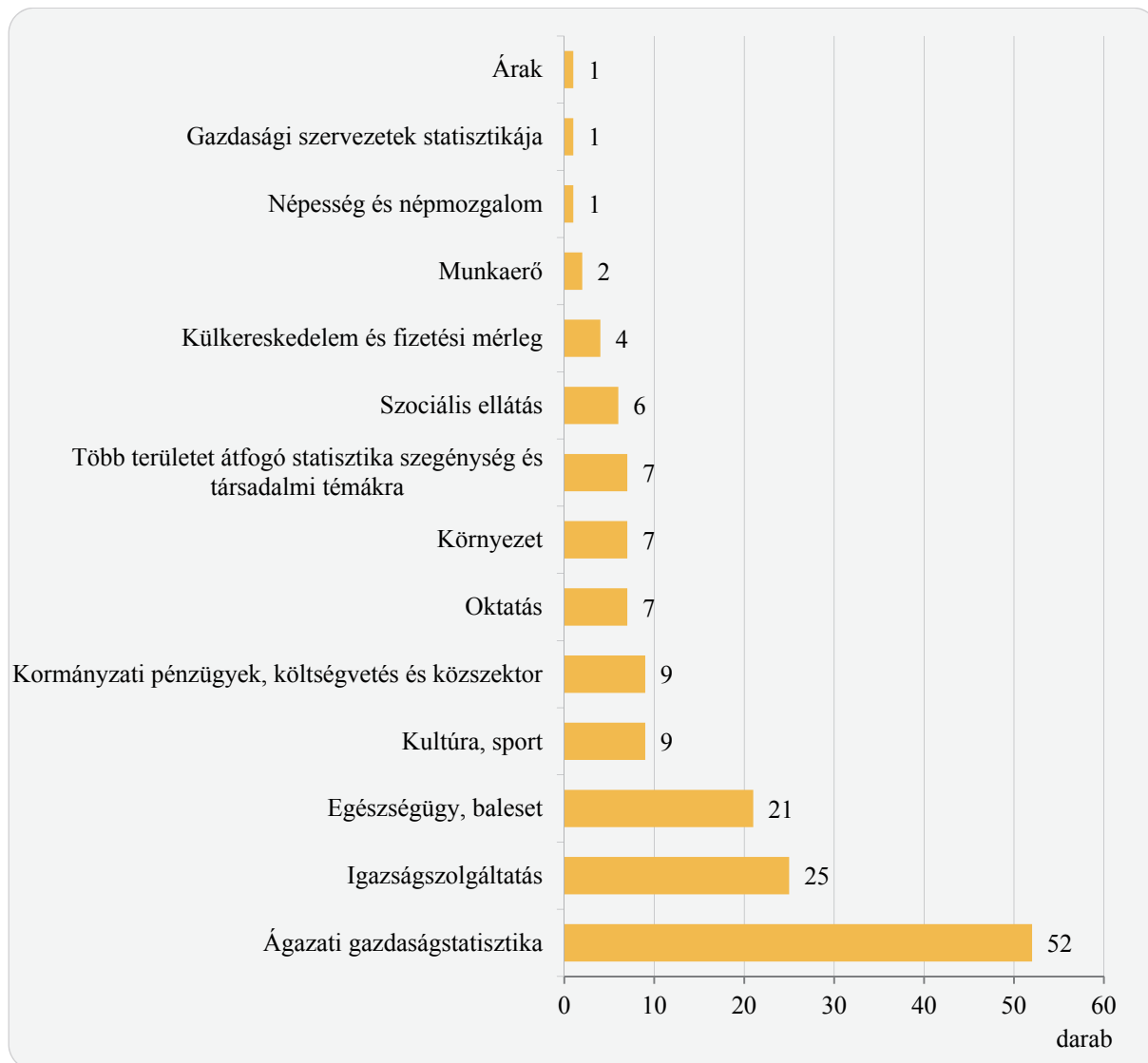
4. ábra Az adatfelvételek megoszlása a HSSz KSH-n kívüli tagjai között, 2018

A HSSz KSH-n kívüli tagjai esetében a 2018. vonatkozási évre az EMMI-hez tartozott a legtöbb adatfelvétel, az összes 27%-a, ezt követi az ITM (korábban: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium), az adatfelvételek 20%-ával.

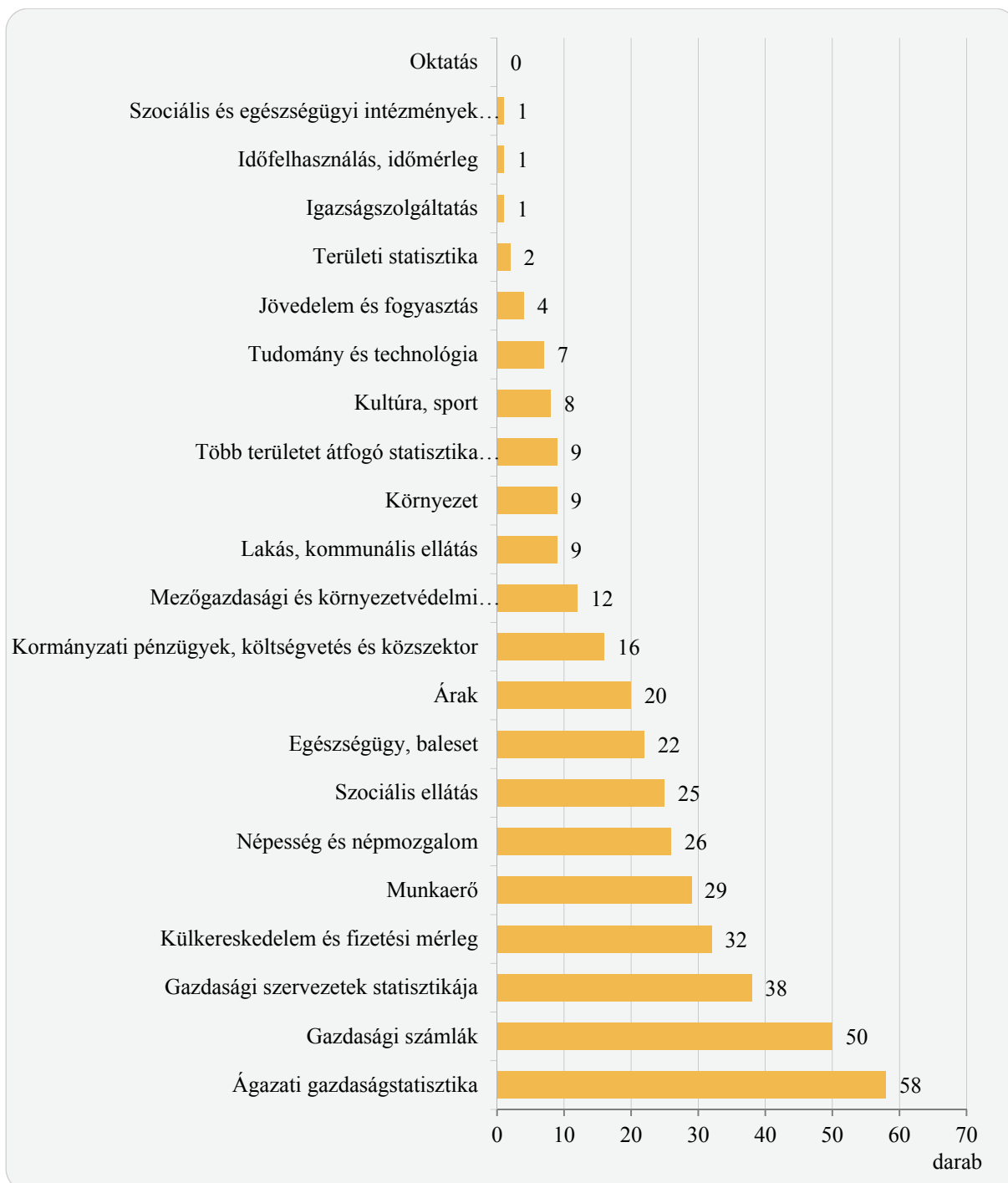
2018-ra létrejött az új Szakstatisztikák Osztályozási Rendszere (a továbbiakban: SZOR), amelynek struktúrája jóval átláthatóbb és világosabb képet ad az adott adatfelvétel jellegéről. Az alábbi ábrán látható, hogy mely területeket érintik a KSH, illetve a KSH-n kívüli HSSz-tagok adatfelvételei.

5. ábra Az adatfelvételek száma a HSSz KSH-n kívüli tagjai között szakstatisztikai téma szerinti bontásban, 2018

A legnagyobb részben az ágazati gazdaságstatisztikában kerülnek végrehajtásra adatgyűjtések/adatátvételek (34%), ezeket az – akkori nevén – Agrárgazdasági Kutató Intézet, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal, az Agrárminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium állította elő. Ezt követően az igazságszolgáltatás (Belügyminisztérium, Igazságügyi Minisztérium, Legfőbb Ügyészség, Országos Bírósági Hivatal: 16%) és az egészségügy, balesetek (Emberi Erőforrások Minisztériuma: 14%) témákban készült több adatfelvétel.

6. ábra Az adatfelvételek száma a KSH szakstatistikai téma szerinti bontásban, 2018

A 6. ábra tartalmazza az adatfelvételek KSH-n belüli, SZOR szerinti bontását. A KSH-n belül is az ágazati gazdaságstatisztikák témában kerül végrehajtásra a legtöbb adatfelvétel, ezt követi a gazdasági számlák témaköre. A KSH elrendelésébe nem tartoznak oktatás témában készült adatfelvételek. Ezeket kizárólag csak a HSSz többi tagja gyűjti/veszi át, az ő elrendelésükben, viszont a KSH átveszi a HSSz egymás közötti adatátadások keretei között.

Az elemzéshez beérkezett 531 adatfelvételre (amely tartalmazza a kormányrendeletben elrendelt, a kormányrendeleti szabályozást nem igénylő részt is) vonatkozó kérdőív alapján a 2018. évre 508 adatfelvétel valósult meg, az összes elrendelt adatfelvétel 95%-a. A végre nem hajtott 23 esetből 6 a kormányrendelet által elrendelt rész eleme. Többnyire kétféle meg nem valósulási ok merült fel indokként, más részükben erőforrás problémák fordultak elő.

A megvalósult 508 adatfelvételből 464 esetben a teljesülési kérdőív kitöltéséig a feldolgozás is befejeződött, ez az összes, 531 darab adatfelvétel 87%-át teszi ki. Szinte az összes ilyen esetben a már előállt előzetes adatokról készítették el a teljesülési kérdőíveket.

A fentiek alapján az időszerűség tekintetében megállapítható, hogy összességében a 2018-as tárgyév mint vonatkozási időszak adatainak feldolgozása a t+8. hónapra döntő többségében megvalósult (hasonlóan az előző évekhez képest).

A vizsgálat idején még fel nem dolgozott 44 adatfelvétel többségénél, 41 felvétel esetében az eredetileg kitűzött befejezési határidő általában későbbre tehető, mint a teljesülési kérdőív beérkezési határideje. Ilyen feldolgozási határidők fordulnak elő az EMMI-nél és a KSH-nál is.

A feldolgozás elmaradásának további okairól a leggyakrabban azt a visszajelzést adták, hogy az előzetes adatok már előálltak, viszont az adatok teljes körű feldolgozása még nem fejeződött be, előzetes és utólagos sürgetések, ellenőrzések és adattisztítások voltak még folyamatban az érintett adatfelvételek vonatkozásában. Ez jellemzően nem késedelemből következett, hanem az eltérések az egyes adatfelvételeknél megfigyelhető adat előállítási folyamat természetéből fakadnak. Emellett ugyanakkor a válaszok között előfordult 3 eset, ahol kapacitáshiány miatt késik az adatok feldolgozása.

A 7. ábra téma szerint mutatja be a még fel nem dolgozott adatfelvételeket. A legnagyobb arányt a *kultúra és sport* témájú adatfelvételek, a *külkereskedelem és fizetési mérleg*, valamint a *környezet* témakörű adatfelvételek képviselik, ugyanakkor ezen adatfelvételek esetében a feldolgozás a kialakított ütemterv szerint halad.

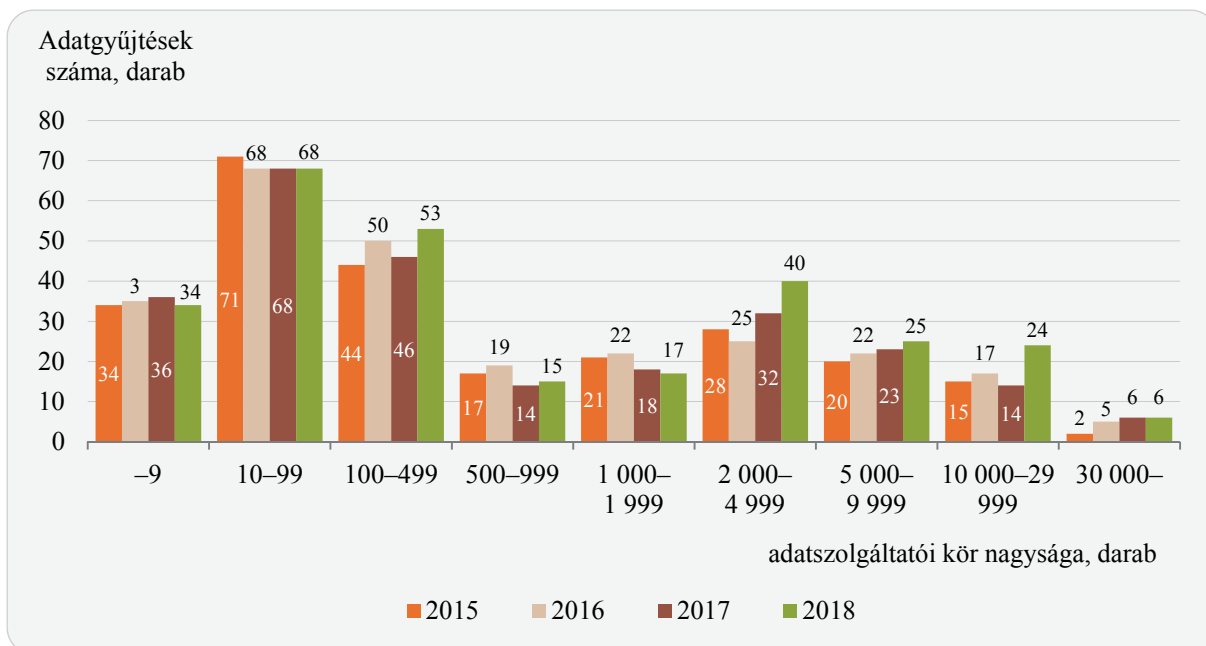
7. ábra A még fel nem dolgozott adatfelvételek szakstatistikai témák szerinti megoszlása, 2018

Adatszolgáltatói terhek

Az adatszolgáltatói terhek mérésére, azok megítélésére az értékelő kérdőíven két kérdésblokk szolgált. Mind az adatszolgáltatók tényleges számát, mind az átlagosan kitöltött adathelyek számát célszerű külön vizsgálni az adatgyűjtések körében. Az adatátvételek körében az elemzés a teljesítendő feladatok számát, valamint a feladatok határidőre történő teljesítését, illetve nem teljesítését vizsgálta. Ennek oka, hogy az adatátvételek jellemzően adminisztratív forrásból származnak, amik adatátadásonként több 10 ezer adathelyet is tartalmazhatnak, viszont ez az adminisztratív jelleg miatt nem jelent kifejezett terhet az adatszolgáltatóknak.

8. ábra Kijelölt adatszolgáltatók száma adatgyűjtések esetén

Mivel a 2018-as vonatkozási évben már a bővített tartalmú OSAP-ot vizsgáltuk, az eddigiekhez képest több adatgyűjtéssel dolgoztunk, viszont az adatgyűjtések adatszolgáltatóinak számának eloszlása ebben az évben is hasonlóan alakult, mint a megelőző években. Az adatgyűjtések többsége kis adatszolgáltatói kört érintett. 2018-ban az előző három évhez hasonlóan az adatgyűjtések több mint fele (55%) legfeljebb 500 adatszolgáltatónál jelentkezett.

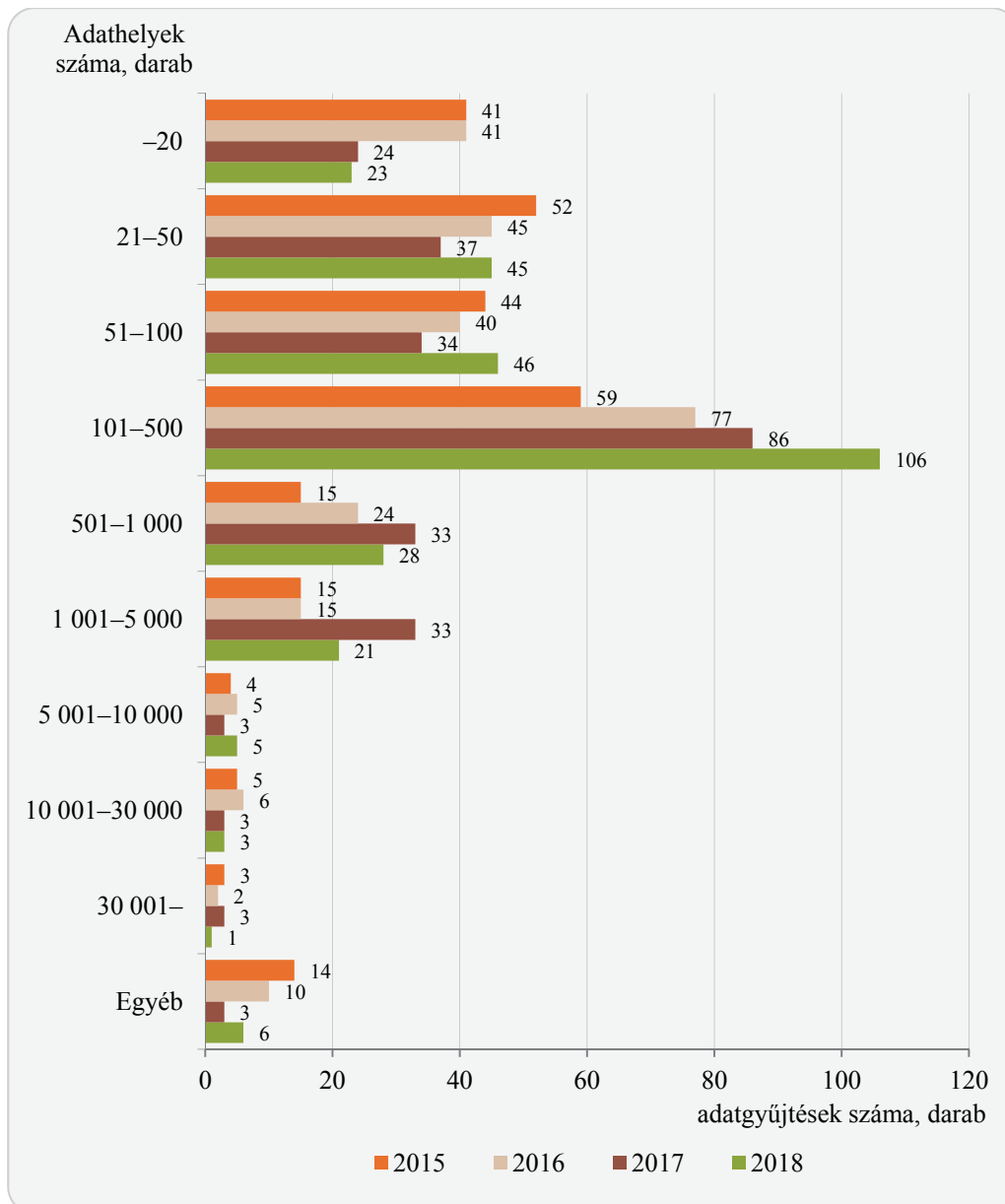
2018-ban a 10-nél kevesebb adatszolgáltatói kategóriában legjellemzőbbek (19 esetben, 56%) az ágazati gazdaságstatisztikákkal (csővezetékes, vízi, közúti, légi és vasúti szállítás és infrastruktúra adatok) kapcsolatos adatgyűjtések voltak.

A 10-99 kijelölt adatszolgáltatóval rendelkező adatfelvételeknél sokkal szerteágzóbb témák fordultak elő, de a legjellemzőbbek itt is az ágazati gazdaságstatisztikai témákban végrehajtott adatgyűjtések (posta és távközlés, információs és kommunikációs eszközök felhasználása, elektronikus kereskedelem). Emellett az igazságszolgáltatás témában készült adatgyűjtések (bíróságok ügyforgalma, vádlottak, jogerősen elítéltek) is itt jelennek meg.

A következő csoportban (100-499 adatszolgáltató) a mezőgazdasághoz, gazdasághoz kapcsolódó adatgyűjtések a dominánsak (állatállomány és állati termékek, halászat, mezőgazdasági számlarendszer), illetve ugyancsak találunk ebben a csoportban is társadalmi témákat, a kulturális intézményekre és tevékenységekre (könyvtár, levéltár, múzeum, színház, mozi, hangverseny, közművelődési intézmények), valamint a szórakoztatásra, a kultúrára (könyv-, lapkiadás, tömegkommunikáció, tv, rádió) vonatkozóan.

A kijelölt és a tényleges adatszolgáltatók számának eltéréséből látható, hogy kevesebben válaszolnak az adott adatgyűjtésre, mint ahány adatszolgáltató ki van jelölve. A szakstatisztikák szintjén ugyanakkor nincs szignifikáns különbség a nem válaszolási mintázatok között, tehát egyenletesen érintett minden felvétel a nem válaszolásban.

9. ábra A kérdőíven szereplő statisztikai adathelyek számának alakulása az adatgyűjtések esetében

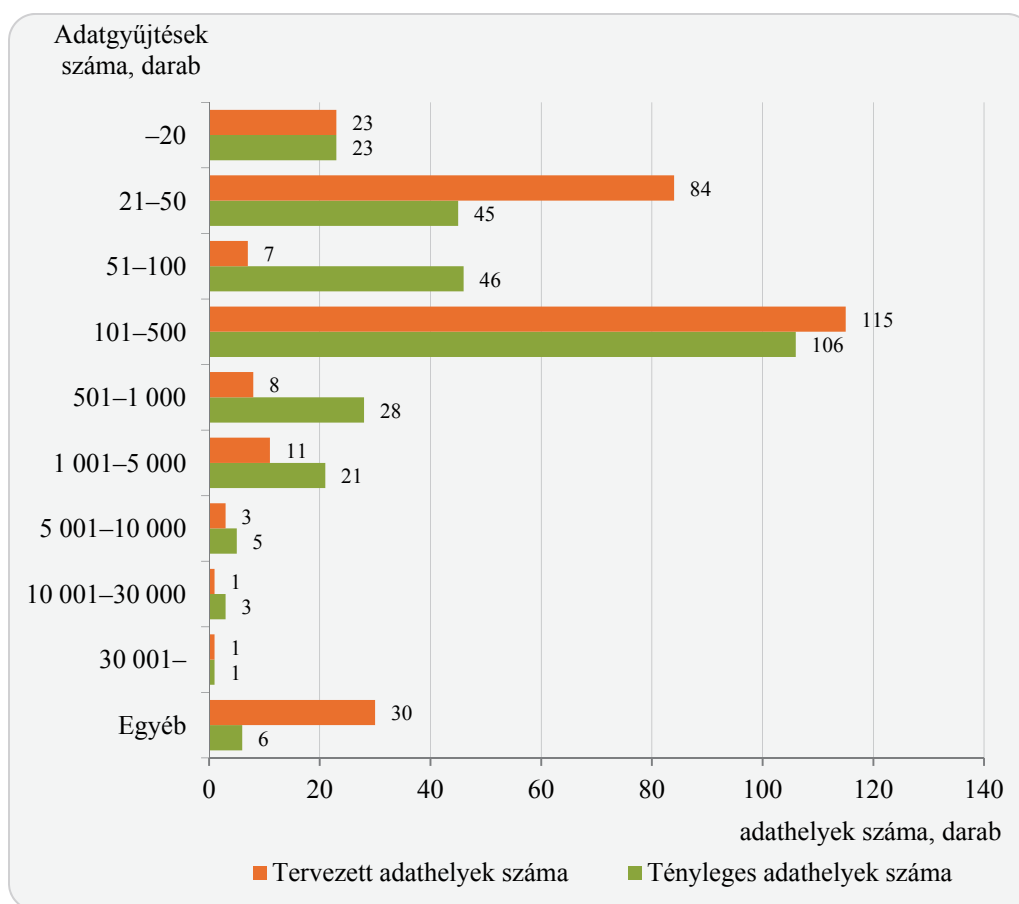
2018-ban 113 olyan adatgyűjtés volt, amely legfeljebb 100 adathellyel rendelkezett. Ez a 2018-ban végrehajtott adatgyűjtések 40%-át teszi ki. 2018-ban tovább emelkedett azon adatgyűjtések száma, amelyek a 100–500 adathellyel rendelkező csoportba sorolhatók. 2019-ben ez a növekedés számottevőbb, mint az előző években, aminek az az oka, hogy az adatgyűjtések kimutatásban megjelentek az önkéntes és a népmozgalmi adatgyűjtések is.

A 20 alatti adathellyel rendelkező adatgyűjtések körében a leggyakrabban gazdasági témákat találunk, mint például az ipari termékekre, az üzleti szolgáltatásokra, a beruházásstatisztikára vonatkozó teljesítménymutatók, regiszter-karbantartó és forgalmi adatokról szóló kérdőívek.

Az 51–100-as kategóriákban a munkaerőpiaccal, népességgel és a népmozgalommal kapcsolatos adatfelvételek, míg a következő és egyben legnagyobb csoportban (101–500) az ágazati gazdasági statisztikák, az igazságszolgáltatással kapcsolatos, valamint az egészségügy és szociális témájú adatgyűjtések a jellemzőek (pl. mezőgazdasági számlarendszer, kutatás-fejlesztés, innováció, gyermekjóléti ellátások és gyermekvédelem).

A 10. ábrán összehasonlítottuk a tervezett és a tényleges adathelyek számát 2018-ra vonatkozóan. A tényleges adathelyek száma sok esetben becsült érték. A tervezett és a ténylegesen kitöltött adathelyek száma közötti eltérést indokolhatja, hogy számos esetben a kérdőíveknek vannak nem fix mezői is. Léteznek olyan speciális területek is, mint például a fogyasztói árak, ahol előre nem lehet tervezni, hogy hány adathely lesz kitöltve, mert ez a boltok, illetve a termékek számától függ havonta.

10. ábra Tervezett és tényleges adathelyek száma, 2018

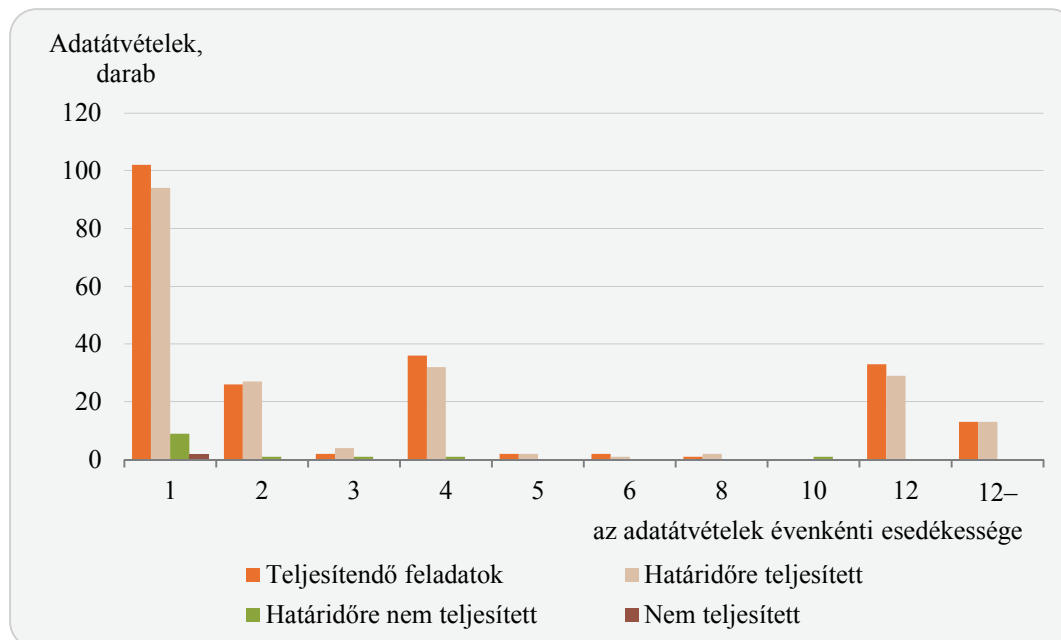
2. tábla Az adatgyűjtések számának megoszlása a statisztikai adathelyek és a tényleges adatszolgáltatók száma szerint

Tényleges adatszolgáltatók száma, darab	Statisztikai adathelyek száma, darab									Összesen
	-10	11-100	101-500	501-1 000	1 001-2 000	2 001-5 000	5 001-10 000	10 001-30 000	30 001-	
- 0	2	14	13	4	0	4	3	0	1	41
11- 100	2	23	30	3	5	1	2	1	1	68
101- 500	0	19	19	9	3	0	0	0	0	50
501- 1 000	0	4	3	4	2	0	0	0	0	13
1 001- 2 000	1	6	9	0	0	1	0	0	0	17
2 001- 5 000	0	20	14	5	2	0	0	0	0	41
5 001- 10 000	5	11	9	1	1	0	0	1	0	28
10 001- 30 000	0	11	6	1	1	0	0	0	0	19
30 001-	0	1	3	1	1	0	0	0	0	6
Összesen	10	109	106	28	15	6	5	2	2	283

A 2. táblában a statisztikai adathelyek és a tényleges adatszolgáltatók számát láthatjuk egy kereszt táblán, aszerint, hogy ez mekkora terhet jelenthet az adatszolgáltatóknak. Zölddel jelöltük azokat a cellákat, ahol ez nem jelent nagy terhet, illetve sárgával, ahol mérsékelten nagy teherről beszélhetünk.

Az adatgyűjtések adatszolgáltatóinak száma és a kérdőíveken szereplő adathelyek száma erős koncentrációt mutat, ugyanis az adatgyűjtések több mint a felének (53%) legfeljebb 1000 adathelye és 1000 adatszolgáltatója, továbbá az adatgyűjtések 43%-nak legfeljebb 500 adatszolgáltatója és adathelye van. Egy olyan adatfelvétel létezik, ahol az adathelyek száma (10 000–30 000), és ezzel egyidejűleg a tényleges adatszolgáltatók száma (5000–10 000) is igen magas). Ez az 1410-es számú *Adatszolgáltatás a köznevelési intézmények tevékenységéről*, amely az EMMI elrendelési körébe tartozik. Összesen 6 adatgyűjtés rendelkezik 30 000-nél nagyobb adatszolgáltatói körrel, ez az *Éves (2240) és negyedéves (2237) beruházási jelentés*, az *Egyéni gazdaságok decemberi (2219) és júliusi (2218) összeírása*, a *külföldiek magyarországi turisztikai és egyéb kiadásai (1943)* és a *Statisztikai jelentés a civil és egyéb nonprofit szervezetek tevékenységéről (1156)*, amelyek a KSH elrendelésébe tartoznak.

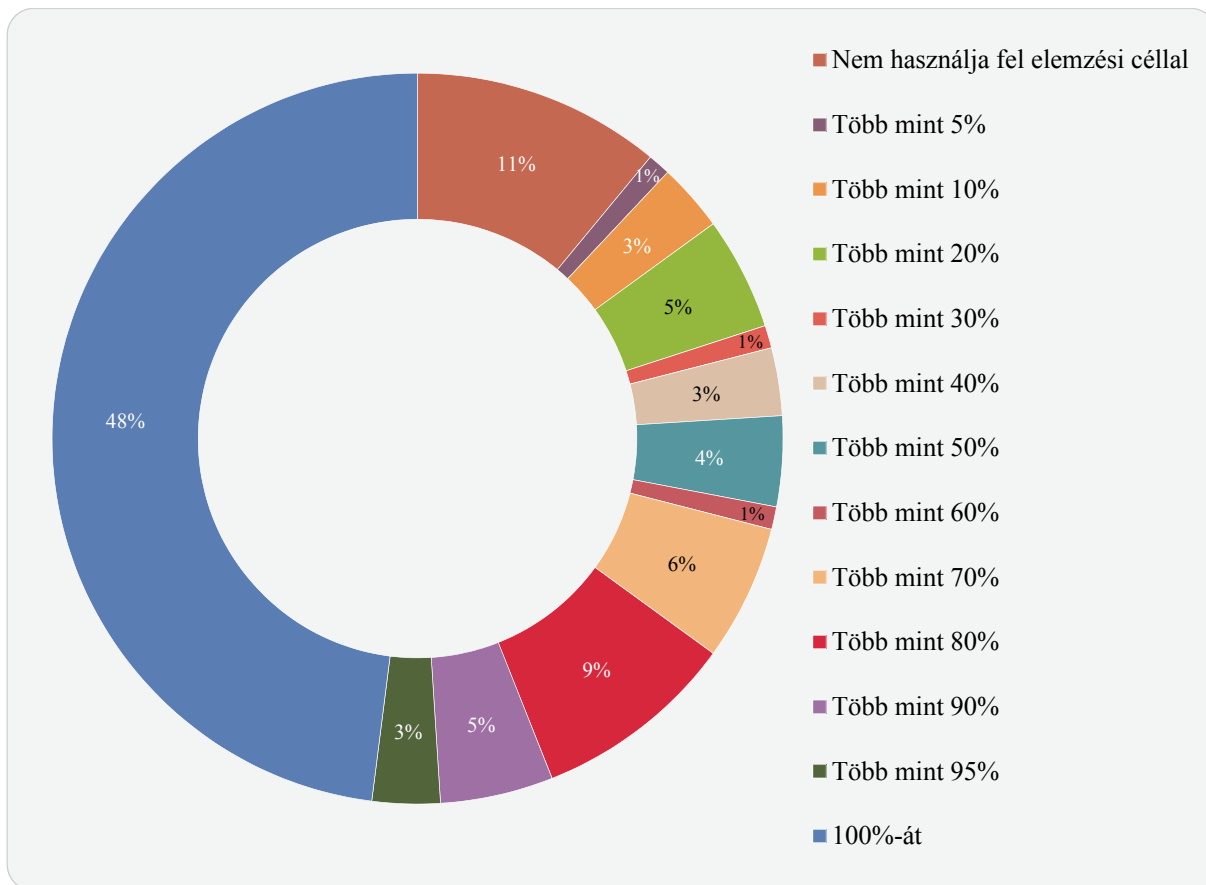
11. ábra Adatátvételek évenkénti esedékessége szerinti megoszlása, 2018

A 11. ábra az adatátvételek gyakoriságát mutatja be 2018-ra vonatkozóan. A leggyakoribb az évenkénti egyszeri adatszolgáltatás, amely 102 darabot tesz ki, az adatátvételek közel felét (47%). A határidőre teljesített éves adatátadási feladatok száma valamivel kevesebb, 94 volt. Késve beérkező adatátadások mindössze 16 volt (a KSH és az EMMI elrendelésébe tartozó adatátvételek), illetve csak 2 esetben nem érkezett be az adatszolgáltatás az elrendelő intézményhez (2320 Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök megyesoros adatai, 2449 A Duna magyarországi szakaszán közlekedő szállodahajók forgalmi adatai). A teljesítendő feladatokhoz viszonyított teljesített feladatok többlete azért fordulhat elő, mert esetenként kevesebbszer küldték az adatszolgáltatók az adatátvételeket. Ennek hatására egy másik gyakorisági kategóriába esett a határidőre teljesített feladat.

2018-tól új kérdéssel bővült a teljesülési kérdőív. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az OSAP keretei között elrendelt statisztikai adatátvételekből származó adatok hány százalékát használják fel a HSSz-tagok elemzési célra, vagyis az adatokat nem csak ellenőrzés/regisztrar-karbantartás céljából veszik át, hanem statisztikai termékekben közvetlenül is megjelennek. A 12. ábrán láthatjuk, hogy csaknem az átvett állományok felét 100%-ban felhasználják valamilyen statisztikai termékben. Az átvett statisztikai adatok 11%-át viszont nem használják fel statisztikai termékek előállítására, ezeket kizárólag ellenőrzés vagy validálás céljából veszik át.

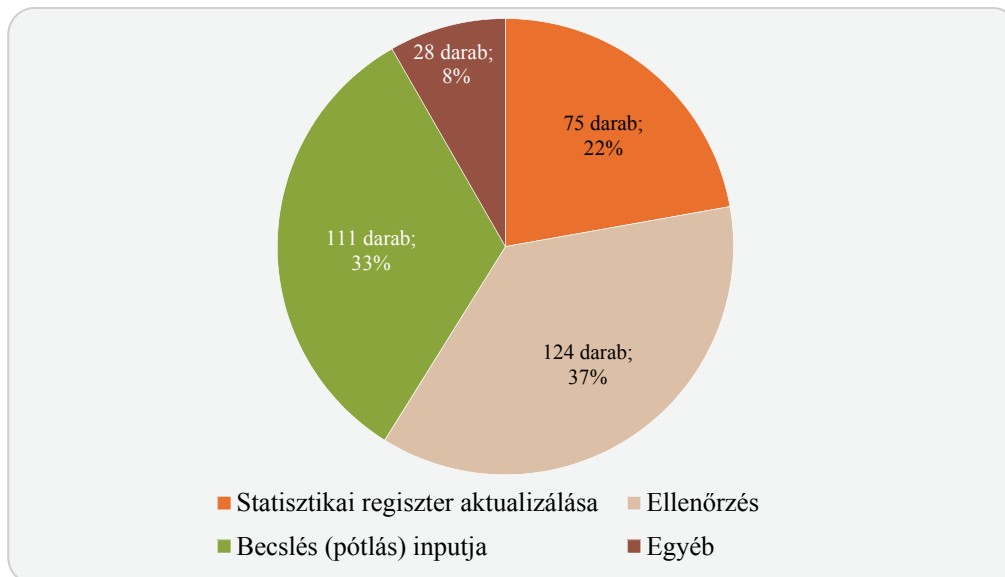
12. ábra Elemzési célú felhasználás megoszlása, 2018

2018-ban az adatfelvételek 40%-a használt egyéb forrásból származó adminisztratív adatot, ez jelentős növekedés a 2017-es, közel 30%-os arányhoz viszonyítva. A kérdésre érkező válaszok – miszerint az illetékes mire használta fel ezeket az adatokat – a 13. ábrán látható módon oszlottak meg a feltüntetett lehetőségek között. Az adatok alapján a felhasználás 70%-át teszi ki összesítve az *Adatok ellenőrzésére* (37%), illetve a *Becslés (adatpótlás)* kategória (33%).

Az *Egyéb* felhasználási cél válaszlehetőségre az alábbi válaszok érkeztek, mint például a „mutatók számítása”, vagy az „adat-előállítás több adatforrás kombinációjával”, illetve az „adatszolgáltatók kijelölése”.

13. ábra Adminisztratív adatok felhasználásának célja az adatgyűjtések feldolgozása során, 2018

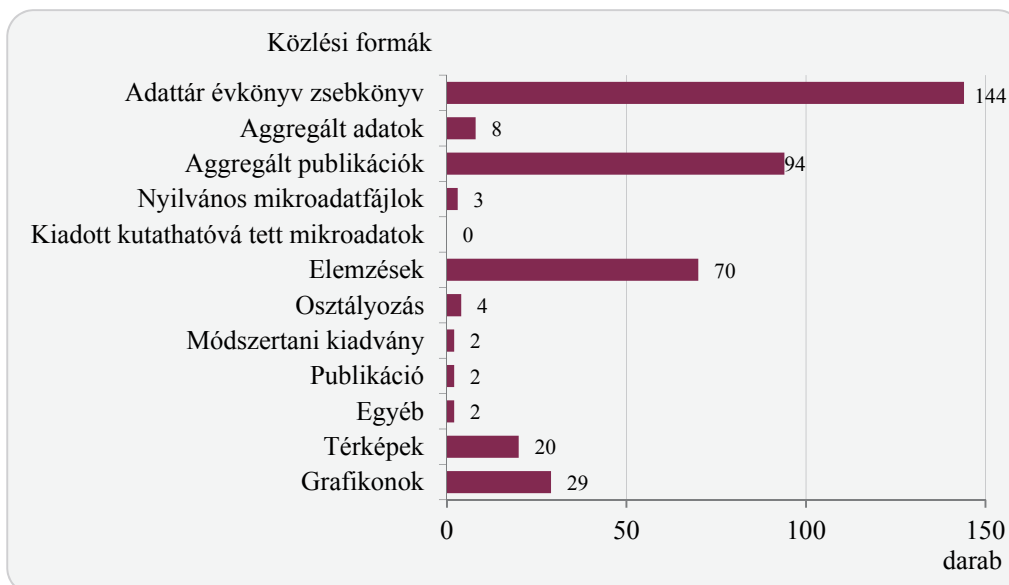

A KSH-hoz tartozó adatgyűjtések esetében a kérdésre, miszerint a beérkezett állományok **hány százalékát** használják fel kizárólag elemzési célra, 249 kitöltés érkezett (64 kérdőívben nem kaptunk választ erre a kérdésre), ebből 80% feletti átlag állt elő (81,68%).

Ugyanez a felhasználási arány a HSSz további tagjai esetén 138 kitöltésből 55%-ot tett ki.

A publikálás három formáját vizsgálta kérdőívünk, nyomtatott, online és egyéb kategóriákban. A begyűjtött adatokból az adat-előállítási folyamat után kapott eredmények publikálása legnagyobb részben – a tavalyi elemzésben bemutatottakhoz hasonlóan – online felületeken történik. A kapott eredmények alapján a nyomtatott és egyéb felületen megjelenő tartalmak az online publikációk harmadát teszi ki. A nyomtatott formátumok között kiemelkedő helyen vannak az évkönyvek, továbbá jelentős még az aggregált adatokat tartalmazó publikációk és az elemzések szerepe.

14. ábra A statisztikai termékek nyomtatott formában történő megjelenései, 2018

A KSH-t és a HSSz további tagjait külön vizsgálva arra a következtetésre jutottunk a beérkezett adatok elemzésével, hogy arányaiban közel egyező értékek álltak elő a publikációs formákban. Tehát a KSH–HSSz viszonylatában mind az online, mind nyomtatott publikációk esetében kiemelkedő kategória az évkönyv, az aggregált adatokat tartalmazó publikációk, az elemzések, illetve a grafikonok. Az online megjelenítés esetében ugyanakkor az aggregált adatok publikálása arányaiban jóval hangsúlyosabb a KSH esetében, mint a HSSz további tagjainál.

A következőkben a beérkezett kérdőívek összesített eredményei alapján az egyes kategóriák online megjelenéseit ábrázoltuk.

15. ábra Az online előállított statisztikai termékek publikálásának leggyakoribb módjai, 2018

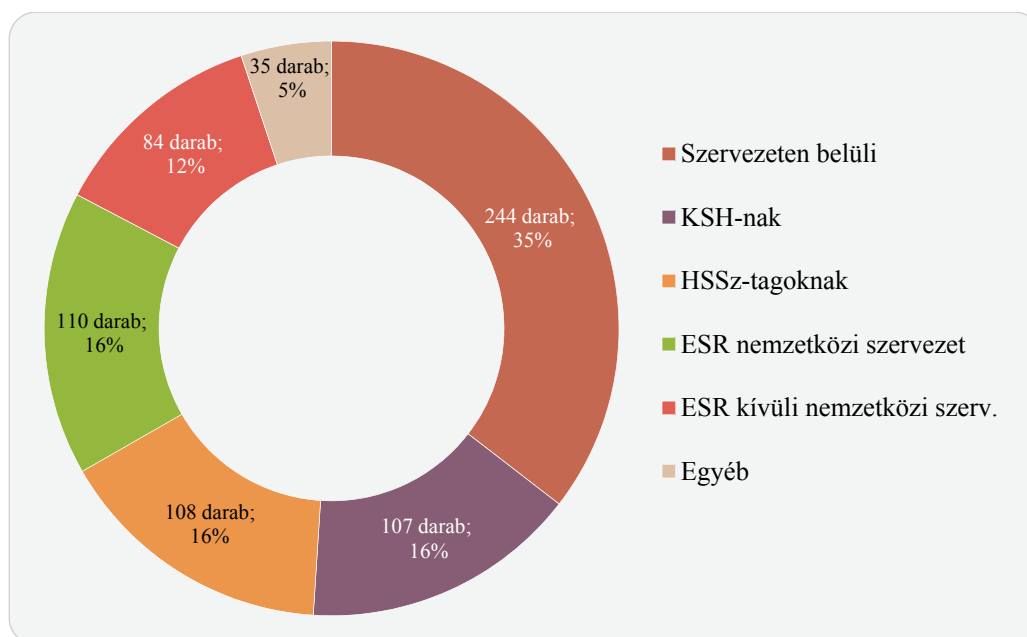

A vizualizációs eszközök közül az online felületeken való megjelenést tekintve továbbra is vezető helyen van a grafikonos megoldásokkal való publikálási forma (96 esetben érkezett ilyen válasz). A korábbi évek eredményeihez képest a térképek forma jelentősen megközelítette a grafikonokat (65 eset). A nyomtatott verziók esetszáma jóval alacsonyabb, arányaiban közelebb helyezkednek egymáshoz (grafikon 29, térkép 20 esetben). A 2017-es eredményekhez hasonlóan 2018-ban is egy kategóriában (évkönyv/zsebkönyv) tudtak a nyomtatott változatok lépést tartani az online felületekhez képest (227 esetben érkezett a kérdőívekben ilyen válasz, 139 nyomtatott előforduláshoz képest).

A HSSz-tagoknak küldött kérdőív több részre bontja a különböző célú adatátadásokra és a jellemző felhasználókra vonatkozó kérdéseket. Ugyanakkor a mostani elemzéshez használt, a KSH által vezetett belső nyilvántartás a *tájékoztatási/tudományos célú*, illetve a *jellemző felhasználók* kategóriákat összegezve tartalmazza, így a KSH-ra vonatkozó következtetés alapja eltér a HSSz további szerveitől kapott válaszok alapjától.

A statisztikai célú adatátadásra vonatkozó kérdés a kérdőívekben még egységes, a további eseteket kezeljük külön. Az 533 adatfelvételtől 342 esetben (64,2%) történt statisztikai célú adatátadás. A statisztikai célú adatátadások átvevői a **16. ábrán** feltüntetett arányban oszlottak meg.

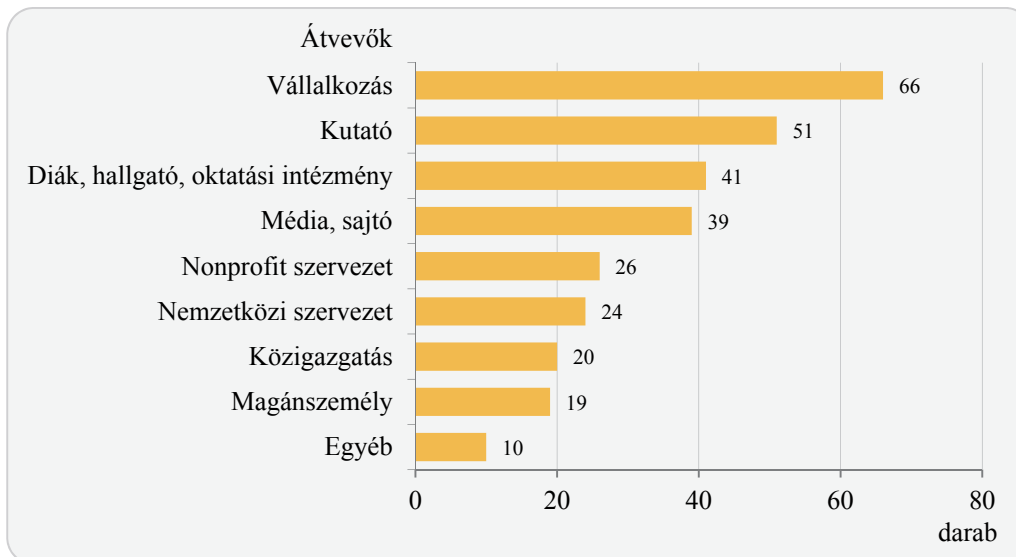
16. ábra A statisztikai célú adatátadások átvevői, 2018

A statisztikai célú adatátadások szám szerinti megoszlása az átvevők között hasonló értékeket mutat, mint a 2017-es adatok. Továbbra is a szervezeten belüli, azaz a HSSz-tagoknak történő átadások (enyhén emelkedtek, 108-ról 112-re) és a KSH-nak (88-ról 107-re nőttek) történő átadások a leggyakoribbak. A legnagyobb arányban az Európai Statisztikai Rendszeren belüli szervezetek részére átadott állományok mennyisége növekedett meg (47-ről 84-re, 8%-ról 12 %-ra).

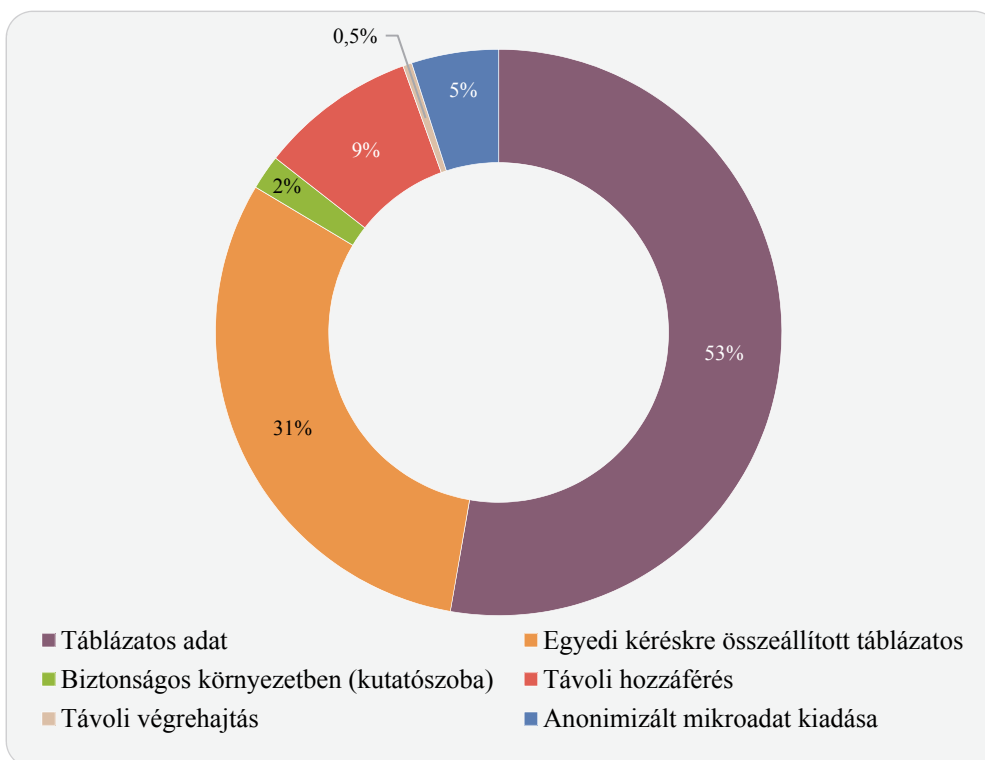
A tudományos vagy tájékoztatási célú adatküldések az egyik olyan terület, amelyet idén a KSH esetében külön összesített adatbázis alapján mértünk, a KSH által használt felhasználói kategóriák szerint.

17. ábra Tudományos vagy tájékoztatási célú adatkiadások átvevői a HSSz további szerveinél, 2018

A HSSz esetében vizsgált adatkiadások a megvalósulás formáját tekintve az alábbiak szerint alakultak.

18. ábra Adatátadások és adatkiadások megvalósulási formái a HSSz további tagjainál, minden felhasználói csoportot figyelembe véve, 2018

Az adatkiadások több, mint 50%-a táblázatos (aggregált adatként), 30%-a egyedi kérésre összeállított táblázatos formában (szintén aggregált adatként) történt. Ebből látható, hogy az összes adatkiadás közel 84%-a táblázatokba rendezve jelenik meg; mindössze 16%-át adják ki az egyéb módozatok (kutatószobai hozzáférés, távoli hozzáférés/végrehajtás, anonimizált mikroadat kiadása).

A jogi védelem terén a HSSz több tagja rendelkezik az általános adatvédelmi rendelkezésein túl kifejezetten a statisztikai adatvédelemről rendelkező belső szabályzattal, titoktartási nyilatkozatokkal.

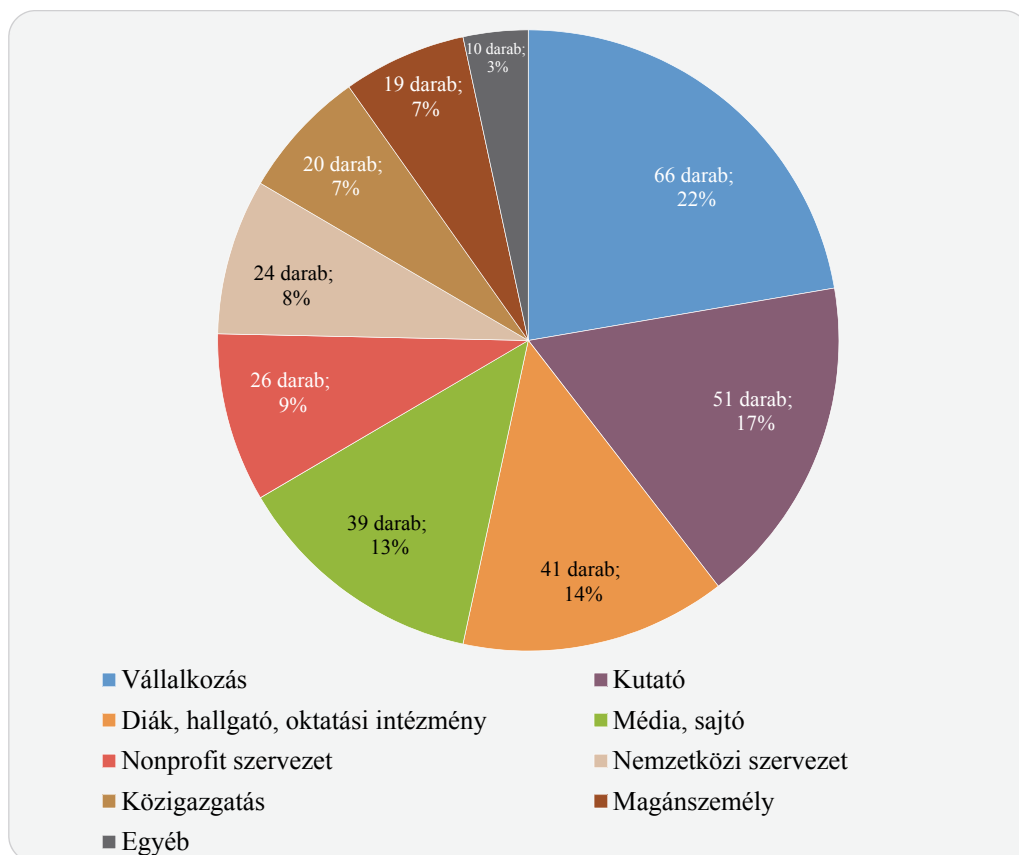
A **statisztikai felfedés elleni védelem területén** a leggyakrabban alkalmazott megoldások:

- az adatok aggregált kezelése,
- az ún. hármasszabály: dominanciaszabály, elsődleges és másodlagos cellaelnyomás.

Az előállított statisztikai adatállományok jellemző felhasználói

A gyűjtött/átvett adatokból előállított statisztikai adatállományok felhasználói oldalát tekintve a következő következtetések vonhatóak le, a 19. ábra segítségével.

19. ábra Az előállított statisztikai adatállományok jellemző felhasználói a HSSz-tagoknál, 2018

A felhasználók negyedét a *vállalkozások* adják (22%). Ezt követően a második legjelentősebb kategória a HSSz-tagoknál mért eredmények alapján a *kutatók* (17%), míg a legkisebb arányban a *magánszemélyek* és a *közigazgatás részesül* (7–7%) Ezek az adatok ugyancsak közel egyezőséget mutatnak a tavalyi számokhoz képest, nagyobb eltolódást, kiugró értéket nem tapasztalhatunk.

A KSH viszonylatában a KSH „Lépjen velünk kapcsolatba” rendszerében regisztrált adatkérések adatai alapján SZOR-szinten, a kategóriák létszámát tekintve bővített állományban állnak rendelkezésre az adatok. Ezekből az alábbi megállapításokat tettük:

- A helyi közigazgatás (önkormányzatok) adatkérései: *egyéb* (településnél kisebb területi egységek) 128 darab, *települési, járási statisztika* 105 darab, illetve *népesség* témában 31 darab.
- A kormány, a minisztériumok, a parlamenti képviselők nagy részben a *személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatások* (49), a *munkaerőpiaci részvétel* (29) és *mezőgazdaság* (22) témákban voltak érdekeltek.
- A média, sajtó szereplői a *népmozgalom* iránt 33, *megyei, regionális statisztika* esetében 22, a *közlekedést* illetően 24, a *népesség és a keresetek* iránt pedig 18–18 alkalommal érdeklődtek.

A fentiekén kívül a központi közigazgatás szerveitől egyéb csatornákon is érkeztek jelentős számban adatkérések a KSH-ba, a jövedelem, fogyasztás és szegénység, illetve a foglalkoztatottság és munkanélküliség témákban is.

A vizsgálatunk során a következő eredményeket kaptuk:

- Az egyetemek érdeklődése a *települési, járási statisztika* iránt 34, a *gazdasági szervezetek* iránt 13, a *közlekedés és a népesség* felé 12–12, az *iskolarendszerű oktatás* tekintetében 11 alkalommal nyilvánult meg témák iránt.
- Jelentős adatigénylés valósult meg a vállalkozások, versenyszféra részéről a *fogyasztói árak* (80), a *gazdasági szervezetek* (47) és a *külkereskedelem* (30) témákban.
- Magánszemélyek esetében a *települési, járási statisztika* kiemelkedő száma mellett (71) leginkább a *mezőgazdaság* (33), a *fogyasztói árak* (28), a *népmozgalom* (26), illetve a *keresetek* és a *gazdasági szervezetek* (25) témában történt adatátadás.

Összességében a téma szerinti bontást tekintve a legtöbb adatkérés a *települési, járási statisztika* (288) témában érkezett. Ezt követte rendre a *népesség* (164), a *fogyasztói árak* (145), és a *népmozgalom* (132).

Felhasználói oldalról a magánszemélyek fordultak a legtöbbször a szervezetekhez az előállított statisztikai adatállományokért (539), ezt követi a vállalkozások, versenyszféra (497), illetve a média, sajtó (315). A kormány, minisztériumok és a helyi közigazgatás kategóriái kiegészültek egy közszférában tevékenykedő szervezeteket magába foglaló kategóriákkal. Az így előállított aggregátum lefedi a közigazgatás területét, együttes eredményük 691 adatkérés.

Minőségjelentések

A 380 KSH-s adatfelvételtől 190 esetben készült KSH-s belső minőségjelentés, ami a KSH-n belül az adatfelvételek 50%-át teszi ki. 22 esetben nem érkezett válasz a kérdésre. A többi esetben – a KSH-n belül – vagy azért nem készítettek belső jelentést, mert uniós

kötelezettségként is elő van írva ezekre az adatfelvételekre, és már ott teljesítették, vagy az adatfelvétel jellegéből adódik, hogy adatátvételek esetében nem minden kérdést lehet megválaszolni.

A KSH-n kívüli HSSz-tagok esetében 63 adatfelvételre jelezték, hogy készítettek saját minőségjelentést, ami a KSH-n kívüli HSSz-tagok adatfelvételének 41%-a. Ezek a 2018-as adatok közel egyező eredményeket mutatnak a 2017-es számokhoz képest. Ez az arány az akkreditációs eljárások során megfogalmazott ajánlásoknak köszönhetően a jövőben várhatóan emelkedni fog.

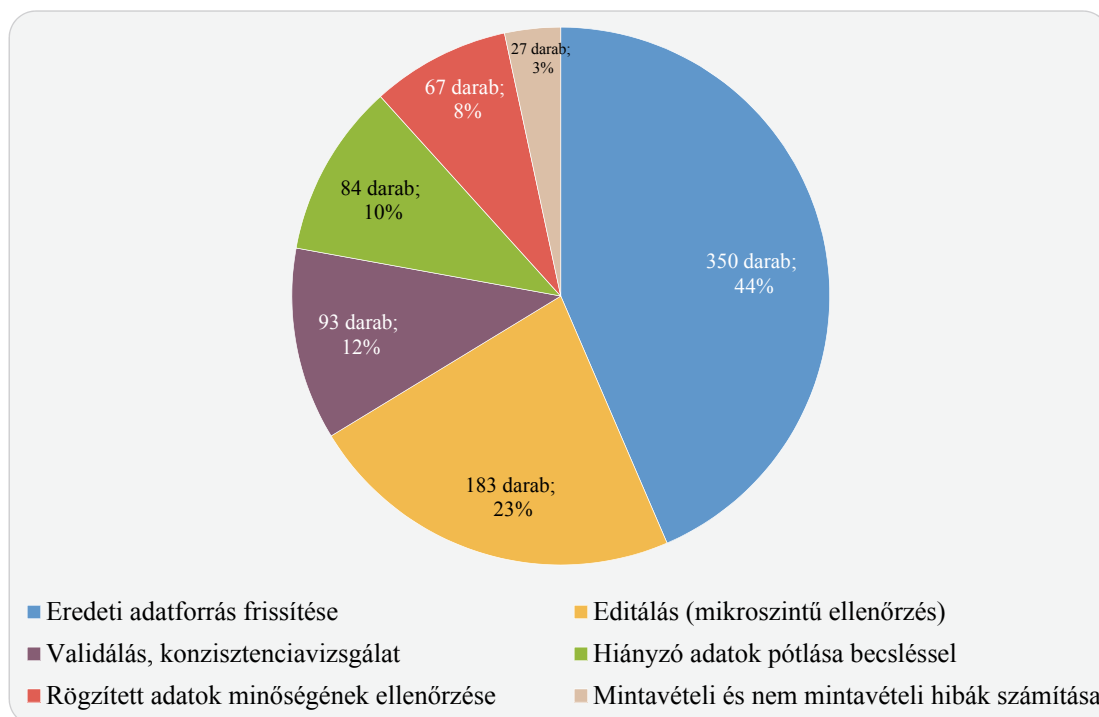
A fentiek alapján az összes beérkező és teljesült (531) adatfelvétel 47%-áról (253) készítettek valamilyen formában minőségjelentést a HSSz-tagok.

Az adatfelvételek azon részénél, ahol készült minőségjelentés, a megadott válaszlehetőségek az alábbiak szerint oszlottak meg a KSH és a HSSz további szervezeteinek együttes eredményeként:

- szervezeten belüli minőségirányítási folyamat részeként készült, belső minőségjelentés: 193 darab (133 KSH, 60 egyéb HSSz),
- nemzetközi szervezetnek küldött minőségjelentés: 87 darab (81 KSH, 6 egyéb HSSz),
- egyéb: 16 darab (1 KSH, 15 egyéb HSSz, ezek mindegyike a DESAP kérdőívet jelölte meg).

A minőségmérés alapján a minőség javítására tett intézkedések megoszlása a következő ábrán látható.

20. ábra A minőség javítását segítő eljárások megoszlása, 2018

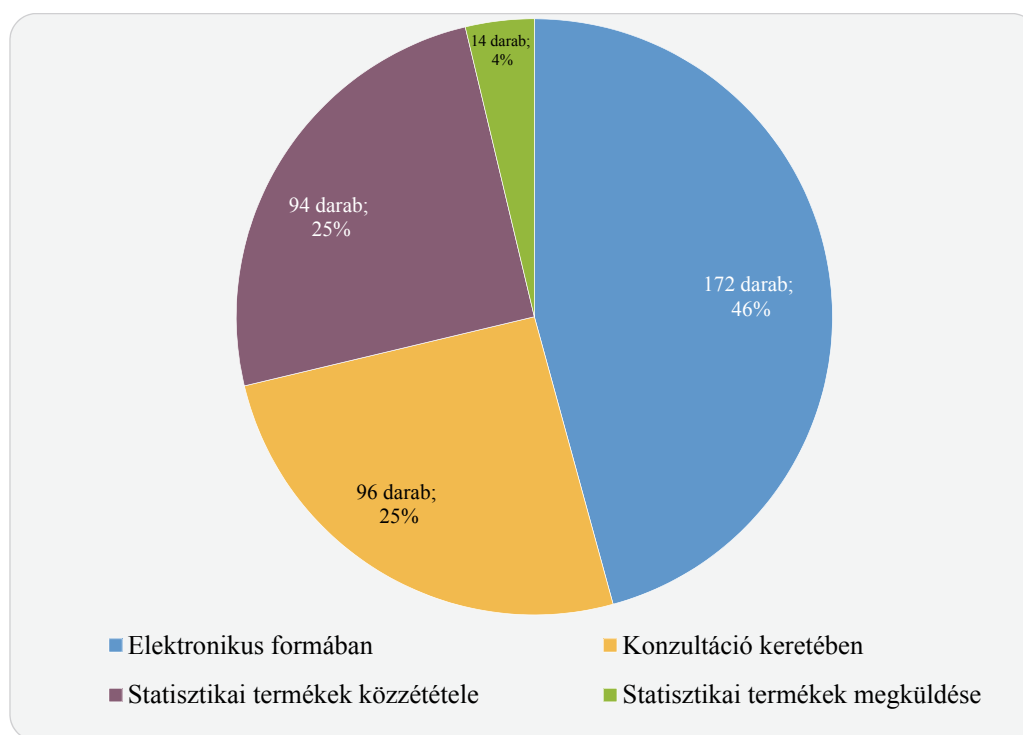
Ez alapján a minőség javítása érdekében megtett leggyakoribb intézkedés a 2018-as adatfelvételekben az *eredeti adatforrás frissítése* (44%) és az *editálás* (23%) volt, a két kategória együttesen a válaszok kétharmadát teszi ki.

Az előre definiált kategóriákon kívül minőségjavítási eszközként merült még fel:

- hiánypótlási kérés küldése/felszólítás küldése,
- adminisztratív adatgazda által történő adatkarbantartás (pl. hiányzó adatok pótoltatása az adatszolgáltatóval),
- be nem érkezett adatok sürgetése.

A 2018-as adatfelvételek esetében a visszacsatolás is mérve volt. A KSH részéről 257 adatfelvételnél (68%) történt visszacsatolás valamilyen formában az adatszolgáltatók/adatgazdák felé. Ugyanez az arány a HSSz további szervei esetében 73% (111 esetben). Az összesített arány 69%, 368 adatfelvételnél.

21. ábra A visszacsatolások módjainak megoszlása, 2018

A megvalósult visszacsatolások legnagyobb része (46%) elektronikus formában történt meg, míg a konzultációs lehetőség, illetve a statisztikai termékek közzététele közel egyenlő arányban jelentkezett. Az elektronikus formában történő visszacsatolások nagy része egy rövid, automatikus köszönetnyilvánítás keretében valósul meg.

Az alábbi táblázat tartalmazza a KSH és a HSSz további szervei szerinti bontásban a visszacsatolás formáinak megoszlását, a kérdőívben megadott válaszok összesítésével. Ennek teljes összegzése szerepel a 21. ábrán.

3. tábla Visszacsatolási formák megoszlása, 2018

Visszacsatolási forma	Adatfelvétel végrehajtója	
	KSH	egyéb HSSz
Elektronikus formában	72	100
Konzultáció keretében	30	66
Statistikai termékek közzététele	21	73
Statistikai termékek megküldése	0	14

Budapest, 2019. október 3.

Központi Statisztikai Hivatal
Statistikai koordinációs és jogi főosztály